Ur den socialistiska vårfloden

Vardagstryck

National Library of Sweden

(F. l:s art. 6, 23; maj.)

Ur den socialistiska vårfloden.

Den socialistiska vårflod, som varje års första maj svämmar över bräddarna i landets alla vrår, har i år strömmat mäktigare än på länge, om man håller sig till kvantiteten — en rätt onyttig ersättning för den naturens efterlängtade vårflod som allt för länge uteblivit. Den var sig lik som förr, mest skum och fradga. Och icke heller fattades där virvlar, som snurrade runt, icke ens i de största och mest observerade talflödena.

Huvudintresset knöt sig naturligtvis till hr Brantings anförande i Stockholm. Klyftan är bred mellan hr Branting första maj 1923 och hr Branting hösten 1922, då han, ännu statsminister, uttalade sig om socialismens problem. Såsom ansvarig statsledare hade han blick för verkligheten, kunde icke förbise de i utlandet misslyckade experimenten att förverkliga demonstrationsprogrammet och måste tillstå svårigheterna att befordra en socialistisk utveckling. Han hänvisade partivännerna till evolutionsidén, som icke innefattar dekret och maktspråk. En lång väg låge framför arbetarna, som ingalunda finge tro, att den nya samhällsbyggnaden i tidens fullbordan skulle resa sig enligt de först uppgjorda sköna planritningarna.

Sedan detta tal hölls har mycket inträffat. Hr Branting har stigit ned från statsrådstaburetten och uppträdde nu åter på agitatorns röda tribun. Han visade sig nu åter såsom en den där lätt avfärdar alla betänkligheter. En del folk trodde, sade han, att »världen skall styras av en liten besittande klass. Vi v e t a att andra och bättre vägar finnas än de gamla kapitalistiska: samverkan i industriell demokrati». Hr Branting åsyftade endast industriell demokrati, men de åhörare, som flockat sig omkring hans talarstol, fingo antagligen den föreställningen att han satt inne med lösningen av hela den omfattande frågan om »världens styrelse», eller, för att göra en rimlig begränsning, ett lands styrelse. Hur denna föreställning skall kunna förenas med herr Brantings tveksamhet sistlidne höst angående de socialistiska idéernas genomförbarhet är en annan fråga. Det är emellertid uppenbart att sådan svävande talekonst ingiver »falska illusioner, som sedan lösas i missräkningar», såsom hr Branting uttryckte sig förra året.

För första maj-talaren är frågan om industriell demokrati icke något svårlöst problem, såsom alla av erfarenhetens vittnesbörd upplysta personer enstämmigt försäkra. Arbetaren skall vara »ej blott en maskin, utan en medveten deltagare i produktionen». Ja, härom kunna alla vara ense, men meningarna gå i sär, när det blir fråga om praktiken. Kärnpunkten är just, hur arbetarens inflytande i ett företag, vari han är anställd, skall ordnas utan att företagets rationella skötsel äventyras med ekonomiskt obestånd såsom eventuell följd. För arbetaren ligger i själva verket största vikten därpå att företaget lämnar god avkastning. Insikten härom bör mana en skötsam arbetare att göra sitt bästa för att gagna det företag, varav han har sin utkomst, och att under tryckande konjunkturer icke förminska företagets bärkraft genom lönestrider. I motsatt fall kan det hända, att han avsågar den gren, på vilken han sitter. I vad mån detta arbetarens personliga intresse för företaget kan vidgas genom personliga insatser i ledningen är en fråga som allestädes står under diskussion. Vid frågans lösning bör man akta sig för att skatta åt förlegade fraser om arbetet såsom den allena värdeskapande faktorn och taga hänsyn till de faktorer, som verkligen äro avgörande för produktionen. Såväl i Ryssland som i Norge — för att anföra ett par talande exempel — har man inom ytterlighetspartierna vunnit den fasta övertygelsen att en stor maskinell industri ej kan bestå utan den strängaste enhetsledning samt att demokratiska självstyrelseföreställningar icke förlika sig därmed.

Det liberala partiet fick tjänstgöra såsom »strykpojke» vid hr Brantings och andra maj-talares förkunnelse. Hr Rickard Sandler hade artigheten begagna Anatole Frances fabel om en intelligent hunds betraktelser över hans förmånsställning: »ju mindre hunden är desto mer uppfylles han av beundran över sin centrala plats i världsordningen»! Den värde talaren känner tydligen mycken förargelse över att liberal politik är utslagsgivande här i landet. — I frågan om industriell demokrati har det liberala partiet såsom önskemål uppställt en förtroendefull samverkan, i vilken den ekonomiska och tekniska ledningen förbehålles arbetsgivaren, men arbetarna erhålla medinflytande på arbetsförhållandena samt möjlighet att bereda sina insikter och erfarenheter nödigt beaktande. När det kommer till kritan, torde väl riksdagens beslut också komma att gå i denna riktning, när frågan en gång kommer så långt.

Hr Brantings och hans adjutanters nedstigande från regeringsmaktens höjder har tydligen alstrat en djup misstämning, som icke synes kunna lägga sig. Oförbehållsamt deklareras det rena maktbegäret. »Ingen vila, innan en fast parlamentarisk plattform blivit lagd för en ny socialdemokratisk regering», förklaras det i första maj-resolutionen. Arbetarna skola utöva makten i samhället. Det gamla förkättrade »klassamhället» skall ersättas med ett nytt, där en klass, industriarbetarens, skall ha makt att förtrycka alla andra klasser. Om första maj-talarna skulle få anledning att rosa en sådan genomförd samhällsombildning torde vara minst sagt tvivelaktigt, att döma av de lärdomar erfarenheten hittills givit.

Stockholm, O. Eklunds tryckeri, 1923.